

Отже, як на мене, протокол має право на життя, але лише в тому випадку, якщо всі вимоги будуть виконуватися усіма без виключення країнами та підприємствами. Найважливішим завданням, яке в даний час постало перед керівництвом багатьох компаній, є своєчасна оптимізація виробничих процесів на належних їм підприємствах з тією метою, щоб уникнути правових санкцій з боку держави і зберегти позитивний імідж екологічно орієнтованих, прогресивних менеджерів, готових інвестувати в охорону кліматичної рівноваги на землі. Говорячи про нашу країну, подібні підприємства необхідно звільняти від будь-яких податків хоча б на 3-5 років для налагодження роботи.

Присяжнюк В. В.,

студент,

Національний університет «Одеська юридична академія»

ДЕЯКІ АСПЕКТИ МІЖНАРОДНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ПОРУШЕННЯ НОРМ ПРО НАВКОЛИШНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Підтримання та зміцнення міжнародного правопорядку є однією з найважливіших умов соціального прогресу кожного народу й кожної держави. Сьогодні як ніколи актуальною виявляється загальна потреба у підвищенні ролі механізму охорони міжнародного правопорядку, який сформувався протягом давньої практики держав і який включає в себе норми інституту відповідальності за міжнародні правопорушення і норми, що регламентують реалізацію відповідальності за допомогою різноманітних засобів урегулювання.

Інститут відповідальності повинен бути передбаченим у зв'язку із наявністю правовідносин, тим більше міжнародно-правових. Ефективність норм міжнародного права має забезпечуватися наявністю оптимального варіанту відповідальності за порушення її принципів та норм.

Висвітлені положення знаходили своє відображення у роботах вітчизняних та зарубіжних науковців. Так, коло питань щодо міжнародно-правової відповідальності знаходило своє відображення у працях М. Баймуратова, В. Василенка, А. Георгіци, А. Дмитрієва, В. Муравйова, О. Тиунова, Г. Тункіна, М. Черкеса та ін. Щодо

зарубіжного досвіду, то він був проаналізований П. Маланчуком, Ж. Тускозом, А Фердроссом та ін.

Метою статті є розгляд окремих питань, які аналізують відповідальності у сфері міжнародних відносин щодо природокористування та охорони навколишнього середовища.

Актуальність даної роботи полягає у тому, що проблема міжнародної відповідальності за заподіяння шкоди навколишньому середовищу на даний момент всебічно не вирішується в теорії міжнародного права.

Наука міжнародного права розглядає міжнародну відповідальність держав через викликані міжнародним правопорушенням юридичні наслідки [2, 60].

Пріоритетним напрямком діяльності окремих держав варто вважати охорону поверхневих вод від забруднення, оскільки від якості водних ресурсів значною мірою залежить здоров'я мільйонів людей, рівень забезпеченості національних економік морепродуктами тощо.

Регулювання охорони природи в міжнародній практиці базується на принципі відповідальності за шкоду навколишньому середовищу, який закріплений у нормах звичаєвого міжнародного права. Існування зазначеного принципу підтверджується наявністю міжнародних актів. Так, Конвенція про запобігання забруднення моря скидами відходів та інших матеріалів 1972 р. поширюється на всі типи морських просторів, у тому числі відкрите море, і забороняє будь-яке скидання у море відходів і матеріалів, а також встановлює необхідність отримання спеціального дозволу на скидання відходів і матеріалів. Стаття 7 цієї Конвенції встановлює обов'язок держави вживати всіх необхідних заходів щодо суден і літаків, які, як вважається, здійснюють скидання. Положення про заборону тих чи інших видів забруднення морського середовища містяться також у Конвенції про охорону Середземного моря від забруднення 1976 р., Картахенській конвенції щодо захисту і розвитку морського середовища регіону Карибського моря 1983 р., Конвенції про захист морського середовища району Балтійського моря в редакції 1992 р., Конвенції про захист Чорного моря від забруднення 1992 р. тощо.

Повертаючись до питання міжнародної відповідальності, варто звернути увагу на те, що її поділ зводиться до двох видів – матеріальної та нематеріальної, оскільки наслідки міжнародного

правопорушення можуть мати матеріальний та нематеріальний характер [1, 102]. Проте, як зазначає Ю. Блажевич, у практиці міжнародних відносин «бувають випадки, коли заподіяння матеріальної шкоди викликає і політичну відповідальність, і, навпаки, за політичну шкоду настає матеріальна відповідальність» [1, 104].

Форми відповідальності також викликають певні запитання. Реалізацією форм матеріальної відповідальності за забруднення поверхневих вод, слід вважати проблему вибору критеріїв оцінки заподіяної шкоди та визначення розміру відшкодування. Дослідники справедливо доводять, що через специфіку природних об'єктів дати точну економічну оцінку їх цінності для держави чи міжнародного співтовариства в цілому надзвичайно складно, а іноді й неможливо [5, 31].

Відповідно до ч. 2 ст. 36 Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння компенсація повинна покривати будь-яку шкоду, яка може бути оцінена у фінансовому відношенні, включаючи упущену вигоду у встановленому обсязі. У міжнародно-правовій літературі основною є пропозиція поділу шкоди на пряму (позитивну) шкоду та упущену вигоду.

До форм матеріальної відповідальності, Ю. Манійчук відносить лише репарації зазначаючи, що реституція у чистому вигляді не є формою міжнародно-правової відповідальності [4, 71]. Однак слід мати на увазі, що відповідно до ст. 34 Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння, затверджених Резолюцією Генеральної Асамблеї ООН від 12.12.2001 р. до матеріальних можуть бути віднесені лише реституція та компенсація.

У найширшому розумінні реституція – це відновлення становища у тому вигляді, яке існувало до моменту вчинення діяння. Щодо компенсації, то Ю. Блажевич вважає, що вона є особливою формою репарації, пов'язаної в основному з відшкодуванням шкоди фізичним і юридичним особам потерпілої держави з боку держави-правопорушниці [1, 131]. Однак, це не є достатньо обґрунтованим, оскільки відповідно до положень Статей про відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння компенсація як форма відповідальності може бути застосована за будь-які міжнародні правопорушення, а не лише за ті, що пов'язані із заподіянням шкоди іноземним громадянам та юридичним особам.

Прикладом нематеріальної відповідальності може слугувати наступна ситуація. Так, 9 травня 1973 р. Австралія звернулася до

Міжнародного Суду ООН із скаргою на дії Франції, яка провела серію ядерних випробувань у південній частині Тихого океану. У своїй заяві Австралія зазначала, що здійснені Францією ядерні вибухи призвели до широкомасштабного випадіння радіоактивних опадів на австралійській території та інших частинах Південної півкулі, в результаті чого жителі Південної півкулі отримали додаткове радіаційне опромінення та було порушено свободу використання відкритого моря, що наслідки французьких ядерних випробувань ніколи не можуть бути ліквідовані чи компенсовані ніяким відшкодуванням. З аналогічною скаргою до Міжнародного Суду ООН звернулася і Нова Зеландія. Тому 22 червня 1973 р. Міжнародний Суд ООН виніс постанову, в якій уряду Франції було рекомендовано утримуватися від проведення нових ядерних вибухів [3, 109-110].

Тому слушно зазначити, що покладення на державу, діяльність якої призводить до забруднення вод відкритого моря, обов'язку припинити таку діяльність, є міжнародно-правовою відповідальністю.

Отже, вищезазначені думки дають змогу дійти до наступних висновків. Питання міжнародно-правової відповідальності у сфері природокористування та охорони навколишнього середовища потребує досліджень. Варто продовжити розробки міжнародних актів, які закріплювали б інститут відповідальності, його підстав та порядку притягнення. Доцільним є запровадження на міжнародному рівні договору, який би чітко та однозначно встановлював види та форми відповідальності. Окремої уваги заслуговує міжнародна практика вирішення конфліктів у сфері охорони навколишнього середовища для вироблення загальних ідей інституту відповідальності у галузі міжнародного екологічного права.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Блажевич Ю. Ю. Відповідальність держав за міжнародно-протиправні діяння: Дис.... канд. юрид. наук. – К., 2006. – 219 с.
2. Блажевич Ю. Ю. Деякі аспекти історичного розвитку інституту відповідальності за міжнародні правопорушення // Підприємництво, господарство і право. – 2005. – № 5. – С. 59-62
3. Краткое изложение решений, консультативных заключений и постановлений Международного Суда: 1948-1991. – Нью-Йорк, 1993. – 286 с.
4. Манийиук Ю.В. Последствия международного правонарушения. – К., 1987. – 148 с.
5. Чернявський А. Форми матеріальної міжнародно-правової відповідальності за забруднення поверхневих вод // Підприємництво, господарство і право. – 2007. – № 9. – С. 29-32